

Sprawozdanie z VII Ogólnopolskiego Seminarium Medioznawczego: „Pluralizm mediów, pluralizm w mediach”, Warszawa, 24 marca 2017

Dagmara Sidyk

Doroczne ogólnopolskie seminarium medioznawcze zostało poświęcone pluralizmowi mediów, tzn. ich zróżnicowaniu zarówno pod względem struktury własnościowej, jak i treści. Obrady rozpoczął dziekan Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego, prof. dr hab. Janusz W. Adamowski, który – po przywitaniu uczestników – wraz z prodziekanem prof. dr hab. Markiem Jabłonowskim wręczył nagrodę kwartalnika naukowego „Studia Medioznawcze” za najlepszą pracę doktorską obronioną w ubiegłym roku. Laureatką X edycji konkursu została dr Dominika Wiśniewska z Uniwersytetu Warszawskiego, która pod opieką naukową dr hab. prof. UW Alicji Jaskierni napisała pracę pt. *Rynek prasy w rozwiniętym społeczeństwie obywatelskim na przykładzie Szwecji*.

Referat inauguracyjny wygłosiła dr hab. Beata Klimkiewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego, która zaprezentowała ustalenia z raportu Media Pluralism Monitor przeprowadzonego na zlecenie Komisji Europejskiej. Kluczowym wnioskiem była konstatacja, że żaden z przebadanych krajów nie jest pozbawiony zagrożeń dotyczących pluralizmu mediów. Prelegentka zaznaczyła również, że nie można wskazać na obecność wyraźnych, jednoznacznych podziałów między mediami północy, południa, wschodu czy zachodu Europy. Wystąpieniu dr hab. Beaty Klimkiewicz towarzyszyła żywa dyskusja uczestników – prelegentka musiała zmierzyć się z pytaniami o przyjętą metodologię oraz

przybliżyć proces tworzenia rekomendacji dla poszczególnych krajów uczestniczących w tym projekcie.

Sesję plenarną dotyczącą kwestii pluralizmu mediów w teorii i praktyce otworzyło wystąpienie dr. hab. prof. ALK Stanisława Jędrzejewskiego, który podjął temat autonomii nadawców publicznych i skonfrontował go z trzema przypadkami jej naruszenia: działalnością partyjno-rządowych mediów publicznych w Polsce, naciskami fińskiego premiera na telewizję YLE oraz gruzińskim wiecem w proteście przeciwko decyzji szefa GFB dotyczącym likwidacji telewizyjnych programów typu talk-show. Następnie dr hab. prof. UW Lucyna Szot w wystąpieniu dotyczącym koncentracji kapitału w prasie zaprezentowała wyniki badania przeprowadzonego na próbie trzech wrocławskich dzienników. Jej zdaniem finalna konsolidacja tytułów została wymuszona przez komercyjne cele właściciela pakietu większościowego. Wystąpienie referentki zakończył optymistyczny przykład Radia Wrocław, które – jako radio hybrydowe charakteryzujące się imponującym rozwojem technologicznym – oparło się procesowi konsolidacji i pozostało względnie niezależne od wpływów politycznych. W kolejnym wystąpieniu w ramach seminarium, dr hab. prof. UW Tadeusz Kowalski stwierdził, że „(...) sama teoria pluralizmu mediów jest pluralistyczna”. Referent szczegółowo omówił dwie koncepcje pluralizmu: wywodzącą się z idei służby publicznej oraz z idei wolnego rynku i zaznaczył przy tym,

że obie są teoriami idealistycznymi. „Postępująca konwergencja, globalizacja i fragmentacja tworzą masę krytyczną do rozważań na temat mediów” – podkreślił prof. Kowalski i wskazał na Facebooka jako przykład platformy komunikacyjnej korzystającej z zasobów, których nie jest w pełni właścicielem. W ostatnim wystąpieniu pierwszej części sesji plenarnej, dr hab. prof. UŚ Krystyna Doktorowicz omówiła zagadnienie postpluralizmu mediów w czasach dekonstrukcji liberalnych wartości. Prelegentka wskazywała, że obecnie upada mit wielkich grup medialnych, które kształtują opinię publiczną, a sam pluralizm mediów „(...) nie jest dla wielkich koncernów, które nami manipulują, ale dla nas – zwykłych obywateli i konsumentów”. Jej zdaniem nowe formy pluralizmu są przyjmowane przez uczestników spoza tradycyjnie rozumianego systemu medialnego i to właśnie nowe platformy (takie jak portal WikiLeaks) oraz ich użytkownicy są nowym pluralizmem. Zagrożeniem jest jednak fakt, że media nie prezentują odbiorcom nowych treści, a jedynie utwierdzają ich we własnych poglądach, tworząc swoistą bańkę informacyjną.

W drugiej części sesji plenarnej swoje wystąpienie wygłosił prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński z Uniwersytetu Warszawskiego, prezentując różne formy selekcji informacji uzależnione od tego, dla jakiego typu odbiorcy jest przygotowywany materiał dziennikarski. Następnie dr hab. prof. UW Alicja Jaskiernia omówiła kwestię pluralizmu mediów w kontekście propozycji zmian w ładzie medialnym Unii Europejskiej. Prelegentka powołała się na projekty zmian w europejskich aktach normatywnych, które świadczą o ewolucji podejścia do kwestii pluralizmu mediów. Jej zdaniem zmiana dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych, dotycząca rozciągnięcia obowiązku tzw. kwot produkcji europejskiej na serwisy typu Netflix, nie ma wyłącznie charakteru kosmetycznego, ale odzwierciedla chęć pogłębiania efektywności działań regulacyjnych w sferze ekonomicznej i społecznej. W ostatnim

referacie wygłoszonym podczas sesji plenarnej seminarium, ks. dr hab. prof. UPJPII Michał Drożdż poruszył zagadnienie pluralizmu aksjologicznego. Ksiądz profesor wskazał cztery podstawowe wartości (uczciwość, szacunek dla ludzkiej godności, obiektywność, odpowiedzialność) i podkreślił, że elementem konstytuującym pluralizm jest istnienie matryc odzwierciedlających różnorodne treści dla odbiorców.

Druga połowa seminarium została podzielona na cztery sekcje tematyczne. W pierwszym panelu, prowadzonym przez dr. hab. Michała Zarembę z Uniwersytetu Warszawskiego, skupiono się na systemowym i własnościowym pluralizmie mediów. Zaprezentowano m. in. poziom pluralizmu w eterze (dr hab. Urszula Doliwa, UWM), zjawisko koncentracji kapitału w mediach Hispanoameryki (dr Radosław Sajna, UKW) i Europy (mgr Dagmara Sidyk, UW) oraz stopień pluralizmu własnościowego mediów lokalnych (mgr Olga Łęcka, UW). Ciekawa i jednocześnie zaskakująca była tematyka wystąpienia mgr Marii Kordalewskiej z Uniwersytetu Warszawskiego, której udało się dowieść istnienia pluralizmu mediów w Chińskiej Republice Ludowej, mimo obowiązywania w tym państwie ustroju autokratycznego liberalizmu. Zdaniem prelegentki o różnorodności mediów w tym kraju świadczy ich bardzo bogata oferta programowa.

Różnorodność treści i form przekazów medialnych była motywem przewodnim drugiego panelu tematycznego, moderowanego przez dr. hab. prof. SGH Małgorzatę Mołędę-Zdziech. Prelegenci prezentowali zagadnienia związane z m.in. pluralizmem komunikatów reklamowych (mgr Amanda Siwek, UW), wpływem programów telewizyjnych na kształtowanie się oraz zwalczanie stereotypów związanych z wiekiem, religią i narodowością (mgr Joanna Toszek, US), a także różnorodnością polskojęzycznej prasy z czasów okupacji (dr Jacek Żurawski, SAN w Warszawie oraz Telewizja Polska SA) i polskojęzycznych portali informacyjnych (mgr Małgorzata Aleksandrowicz,

UW) na Litwie. Niezwykle aktualne było wystąpienie mgr Anity Ceglińskiej z Uniwersytetu Warszawskiego, którego tematyka dotyczyła kryzysu zaufania do mediów i walki z *fake newsami* na przykładzie Szwecji. Zgodnie z hipotezą prelegentki, w Szwecji zaufanie do mediów rośnie, ponieważ różni aktorzy debaty publicznej – władze, redakcje, organizacje samodyscypliny dziennikarskiej, a nawet czytelnicy – dbają o jakość informacji publikowanych w sieci.

Tematyka trzeciego panelu, prowadzonego przez dr hab. prof. UŚ Krystynę Doktorowicz, oscylowała wokół zestawienia pluralizmu mediów z polityką i prawem. W ramach tej sekcji podnoszono takie kwestie, jak reforma nadawcy publicznego i kryzys polityczny we Włoszech (dr Maciej Miżejewski, UJ), czy też ograniczenia autonomii dziennikarza w polskiej rzeczywistości medialnej zaobserwowane na podstawie badań empirycznych (dr Paweł Urbaniak, UW). Interesującym referatem było wystąpienie mgr Katarzyny Lutki z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, która dokonała oceny roli mediów w aferze podsłuchowej przez pryzmat wolności słowa.

Pluralizm mediów a dziennikarstwo i nowe technologie to temat ostatniego panelu, który poprowadził ks. dr hab. prof. UPJPII Michał Drożdż. Omawiano podczas niego m.in. zagadnienia związane ze związkiem demografii i sposobu percepcji okładek czasopism i e-czasopism (dr Anna Jupowicz-Ginalska, UW), z pluralizmem w blogosferze (dr Michalina Rutka, UG), czy różnymi sposobami korzystania z informacji przez użytkowników mediów społecznościowych (dr Paweł Matuszewski, UKSW). Mgr Mateusz Patera, doktorant na Wydziale Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW, zaprezentował wyniki badania okulograficznego związanego z percepcją memów internetowych (które odnosiły się do kryzysu krymskiego)

przez dwie – pokoleniowo odmienne – grupy odbiorców.

Różnorodność tematów i perspektyw badawczych, które zostały zaprezentowane podczas seminarium medioznawczego, w wyczerpujący sposób przełożyły się na ukazanie dwóch aspektów pluralizmu – samych podmiotów medialnych oraz tego, co publiczność znajduje w treściach medialnych. Wnioski z dyskusji, które towarzyszyły zarówno obradom w ramach sesji plenarnej, jak i poszczególnym panelom tematycznym, w ramach konkluzji przedstawiły dr hab. prof. UW Alicja Jaskiernia i dr hab. Beata Klimkiewicz. Ich kwintesencją jest stwierdzenie, że pluralizm to potencjał, o którego kształcie będą decydować użytkownicy mediów. Spotkanie miało więc walor nie tylko informacyjny, ale także wyjaśniający oraz innowacyjny – było doskonałą okazją do wymiany myśli i doświadczeń naukowo-badawczych z dziedziny nauk o mediach.

Lista referatów wygłoszonych podczas VII Ogólnopolskiego Seminarium Medioznawczego „Pluralizm mediów, pluralizm w mediach”¹

- dr hab. Beata Klimkiewicz (Uniwersytet Jagielloński) *Pluralizm mediów w Unii Europejskiej i Polsce wnioski z raportów Media Pluralism Monitor*
- dr hab. prof. ALK Stanisław Jędrzejewski (Akademia Leona Koźmińskiego) *Autonomia nadawców publicznych: norma i jej naruszenia – trzy przypadki*
- dr hab. prof. UW Lucyna Szot (Uniwersytet Wrocławski) *Koncentracja kapitału w prasie (studium przypadków)*
- dr hab. prof. UW Tadeusz Kowalski (Uniwersytet Warszawski) *Koncepcje plurali-*

¹ Pełna lista prelegentów oraz tematy referatów są dostępne na stronie <http://konferencjemedioznawcze.pl/program-seminarium>

- zmu mediów. *Koncentracja, przewagi konkurencyjne a potrzeby odbiorców mediów*
- dr hab. prof. UŚ Krystyna Doktorowicz (Uniwersytet Śląski) *Postpluralizm, różnorodność mediów i treści w czasach dekonstrukcji wartości liberalnych*
 - prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński (Uniwersytet Warszawski) *Różne formy przedstawiania rzeczywistości przez dziennikarzy w dobie pluralizmu mediów (na podstawie wybranych gatunków dziennikarskich)*
 - dr hab. prof. UW Alicja Jaskiernia (Uniwersytet Warszawski) *Kwestia pluralizmu mediów w kontekście propozycji zmian w unijnym ładzie medialnym*
 - ks. dr hab. prof. UPJPII Michał Drożdż (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) *Pluralizm medialnej „produkcji” wizerunków polityków w kontekście etycznym*
 - dr hab. prof. UW Magdalena Ratajczak (Uniwersytet Wrocławski) *Kto potrzebuje pluralistycznych mediów?*
 - dr hab. Urszula Doliwa (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) *Rola radia społecznego w zwiększaniu poziomu pluralizmu w eterze*
 - dr Katarzyna Konarska (Uniwersytet Wrocławski) *Pluralizm mediów publicznych, pluralizm w mediach publicznych*
 - dr Radosław Sajna (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) *Koncentracja kapitału a pluralizm w mediach Hiszpanoameryki*
 - mgr Maria Kordalewska (Uniwersytet Warszawski) *Pluralizm mediów w Chińskiej Republice Ludowej*
 - mgr Dagmara Sidyk (Uniwersytet Warszawski) *Paneuropejskie telewizyjne koncerty medialne*
 - mgr Olga Łęcka (Uniwersytet Warszawski) *Pluralizm własnościowy mediów lokalnych – studium przypadku*
 - dr hab. prof. UW Leszek Pułka (Uniwersytet Wrocławski) *Arcydzieło teatralne jako pluralistyczna konstelacja analogowych produktów medialnych. Case study: Island Teatru Pieśń Kozła*
 - dr Jacek Żurawski (Społeczna Akademia Nauk w Warszawie; Telewizja Polska SA) *Polska prasa w Wilnie w latach 1939–45 jako przykład pluralizmu mediów w czasie okupacji*
 - mgr Amanda Siwek (Uniwersytet Warszawski) *Różnorodny luksus. Pluralizm komunikatów reklamowych na wybranych przykładach*
 - mgr Anita Ceglińska (Uniwersytet Warszawski) *Jak Szwedzi walczą z fake news?*
 - mgr Małgorzata Aleksandrowicz (Uniwersytet Warszawski) *Pluralizm polskojęzycznych portali informacyjnych na Litwie*
 - mgr Joanna Toszek (Uniwersytet Szczeciński) *Wpływ programów telewizyjnych na kształtowanie się stereotypów*
 - prof. nadzw. dr hab. Andrzej Adamski (Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie) *Ekonomiczne uwarunkowania wolności mediów w Polsce w świetle raportów organizacji pozarządowych (polskich i zagranicznych)*
 - dr Maciej Miżejewski (Uniwersytet Jagielloński) *Reforma nadawcy publicznego RAI a kryzys polityczny we Włoszech*
 - dr Krzysztof Wasilewski (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Herberta w Gorzowie Wielkopolskim) *„Produkcja zgody” i media alternatywne w liberalnej demokracji*
 - dr Paweł Urbaniak (Uniwersytet Wrocławski) *Ograniczenia autonomii dziennikarza w polskiej rzeczywistości medialnej*
 - mgr Jacek Nożewski (Uniwersytet Wrocławski) *Agenda medialna i publiczna – kształtowanie dyskursu politycznego w mediach społecznościowych*
 - mgr Katarzyna Lutka (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) *Wolność słowa w dobie pluralizmu mediów: analiza wybranych przykładów afery podsłuchowej*

- dr hab. prof. UKSW Monika Przybysz (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) *Polityka Facebooka vs. polityka na Facebooku*
- dr Anna Jupowicz-Ginalska (Uniwersytet Warszawski) *Dane demograficzne a percepcja okładek współczesnych czasopism i e-czasopism*
- dr Michalina Rutka (Uniwersytet Gdański) *Celebryci, regularsi i outsiderzy blogosfery*
- dr Paweł Matuszewski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) *Pluralizm mediów i (prawie) nieograniczone możliwości wyboru. W jaki sposób użytkownicy mediów społecznościowych korzystają z informacji w internecie?*
- mgr Bartosz Pietrzyk (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) *Problem niezawisłości i niezależności dziennikarskiej na przykładzie Radia Merkury i czasopisma Press*
- mgr Mateusz Patera (Uniwersytet Warszawski) *Kryzys krymski w memach internetowych – sposoby odbierania treści wizualnych w kontekście różnic pokoleniowych*